INGLIZ TILI DARSLARIDA TANQIDIY FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISHGA YO‘NALTIRILGAN PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR

Mo’minova Durdona

Annotatsiya. Mazkur tezisda ingliz tili darslarida talabalarning tanqidiy fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantirishga yo‘naltirilgan pedagogik texnologiyalardan foydalanish masalasi yoritiladi. Tanqidiy fikrlashning zamonaviy chet tili ta’limidagi o‘rni, talabalarning mustaqil fikrlashi, tahlil qilish, taqqoslash, dalillash va xulosa chiqarish ko‘nikmalarini shakllantirish imkoniyatlari tahlil qilinadi. Shuningdek, ingliz tili mashg‘ulotlarida muammoli vaziyatlar, munozara, “case study”, savol-javob, fikrlarni asoslash va muammoli topshiriqlardan foydalanishning pedagogik samaradorligi asoslanadi.

Kalit so‘zlar: ingliz tili, tanqidiy fikrlash, pedagogik texnologiya, kommunikativ kompetensiya, muammoli ta’lim, munozara, case study, mustaqil fikrlash.

Kirish

Zamonaviy ta’lim jarayonida talabaning faqat tayyor bilimlarni o‘zlashtirishi emas, balki olingan ma’lumotni tahlil qilishi, turli nuqtayi nazarlarni taqqoslashi, dalillar asosida o‘z fikrini shakllantirishi va mustaqil xulosa chiqarishi muhim hisoblanadi. Shu sababli tanqidiy fikrlashni rivojlantirish bugungi ta’limning ustuvor vazifalaridandir.

Chet tilini o‘qitish jarayoni tanqidiy fikrlashni shakllantirish uchun keng imkoniyatlarga ega. Chunki ingliz tili darslarida talabalar turli matnlarni tahlil qilish, muammoli savollarga javob berish, o‘z fikrlarini asoslash, bahs-munozaralarda ishtirok etish va turli vaziyatlarga yechim taklif qilish orqali til ko‘nikmalari bilan bir qatorda yuqori darajadagi fikrlash ko‘nikmalarini ham rivojlantiradilar.

Tanqidiy fikrlash shaxsning ma’lumotni shunchaki qabul qilish emas, balki uni tahlil qilish, baholash, dalillarni aniqlash, turli qarashlarni solishtirish va asoslangan xulosaga kelish qobiliyatini anglatadi. Ingliz tili ta’limida mazkur ko‘nikmalarni shakllantirish kommunikativ faoliyat bilan bevosita bog‘liq.

An’anaviy darslarda o‘qituvchi tomonidan berilgan savollarga bitta to‘g‘ri javobni topish asosiy vazifa bo‘lishi mumkin. Tanqidiy fikrlashga yo‘naltirilgan ta’limda esa talaba “Nima uchun?”, “Qanday qilib?”, “Sizningcha, qaysi yechim samaraliroq?”, “Bunga qanday dalil keltira olasiz?” kabi ochiq savollar orqali o‘z fikrini shakllantirishga undaladi.

Ingliz tili darslarida muammoli vaziyatlardan foydalanish tanqidiy fikrlashni rivojlantirishning samarali usullaridan biridir. Talabalarga kundalik yoki kasbiy hayotga oid muayyan vaziyat berilib, undan chiqish yo‘lini ingliz tilida muhokama qilish topshiriladi. Bunday topshiriqlar bir vaqtning o‘zida speaking ko‘nikmasi va mustaqil fikrlashni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Munozara va debatlar ham talabalarning fikrini dalillar bilan himoya qilish qobiliyatini rivojlantiradi. Bunda talaba nafaqat o‘z pozitsiyasini ifodalaydi, balki boshqa ishtirokchilarning fikrlarini tinglab, ularga munosabat bildirishni ham o‘rganadi. Natijada kommunikativ kompetensiya bilan bir qatorda tinglash, tahlil qilish va baholash ko‘nikmalari shakllanadi.

Shuningdek, case study texnologiyasidan foydalanish ham samarali natija berishi mumkin. Talabalarga real hayotga yaqin muammo taqdim etilib, uning sabablarini aniqlash, mavjud variantlarni baholash va eng maqbul yechimni taklif qilish vazifasi beriladi. Jarayon davomida talabalar yangi leksik birliklardan amaliy foydalanish bilan birga, o‘z qarorlarini ingliz tilida asoslashga harakat qiladilar.

Tanqidiy fikrlashni rivojlantirishda matnlarni tahlil qilish topshiriqlari ham muhim o‘rin tutadi. Talabalar matndagi asosiy g‘oyani aniqlash, muallif pozitsiyasini

tushunish, fakt va fikrni farqlash, berilgan ma’lumotlarning ishonchliligini baholash kabi topshiriqlarni bajarishlari mumkin.

Bunday texnologiyalarni qo‘llashda o‘qituvchining roli ham o‘zgaradi. O‘qituvchi tayyor javobni beruvchi emas, balki talabaning mustaqil fikrlash jarayonini yo‘naltiruvchi va rag‘batlantiruvchi fasilitator sifatida faoliyat yuritadi.

[08.10.2026 14:45] Durdona Anvarovna Serendipity: Talabalarga o‘z fikrlarini erkin ifodalash va xatolardan o‘rganish imkoniyatining berilishi ta’lim samaradorligini oshiradi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, ingliz tili darslarida tanqidiy fikrlashni rivojlantirishga yo‘naltirilgan pedagogik texnologiyalardan foydalanish talabalarning nafaqat til kompetensiyasini, balki mustaqil fikrlash, tahlil qilish, baholash va muammolarga ijodiy yondashish ko‘nikmalarini ham rivojlantirishga xizmat qiladi.

Muammoli vaziyatlar, munozara va debatlar, case study, ochiq savollar hamda analitik topshiriqlarning tizimli qo‘llanilishi talabalarning ingliz tilida faol fikrlashi va muloqot qilishiga sharoit yaratadi. Shu sababli tanqidiy fikrlashga asoslangan pedagogik texnologiyalarni ingliz tili ta’limi metodikasiga integratsiya qilish zamonaviy chet tili ta’limining istiqbolli yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi.

Adabiyotlar

Facione, P. A. *Critical Thinking: What It Is and Why It Counts*. Insight Assessment.

Richards, J. C., Rodgers, T. S. *Approaches and Methods in Language Teaching*. Cambridge University Press.

Harmer, J. *The Practice of English Language Teaching*. Pearson.

Brown, H. D. *Teaching by Principles: An Interactive Approach to Language Pedagogy*. Pearson.

Scrivener, J. *Learning Teaching: The Essential Guide to English Language Teaching*. Macmillan.